

ÖSSZEGZŐ TANULMÁNY

**a HEFOP 2.2.2. központi program „A” komponensének keretében
megtartott képzéseken részt vett hallgatók körében végzett vizsgálatról**

2008. március

Készítette: Forrai Erzsébet

Bevezetés

A Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet megbízásából 2008. január 1. és március 31. közötti időszakban kutatás készült, melynek célja a HEFOP 2.2.2. Központi program „A” komponensének keretében megtartott képzéseken tanúsítványt szerző szakemberek véleményének megismerése egyfelől a megtartott képzésekkel, másfelől a foglalkoztathatóság javításával kapcsolatosan.

A képzésekre vonatkozó kutatás célja annak megismerése volt, hogy a központi program „A” komponensének keretében megtartott képzéseken tanúsítványt szerző szakemberek mindennapi munkájukban használják-e a képzéseken megismerttetett módszereket, eszközöket, információkat. A kérdések azt is feszegették, vajon melyek azok a tényezők, melyek az egyes módszerek, eszközök alkalmazását megkönnyítik, esetleg megnehezítik. Végül kérdéseket fogalmaztunk meg arra vonatkozóan is, hogy a résztvevők hogyan értékelik összességében a képzést, hogy milyen javaslatok fogalmazódtak meg bennük, illetve, hogy milyen hozadékaik voltak a képzéseknek a résztvevők számára. A kutatás ezen részében önkitöltős kérdőíveket alkalmaztunk, melyet minden, a képzés során tanúsítványt szerző szakember (1111 fő) számára megküldtünk. A kiküldött kérdőívek közül 595 érkezett vissza, tehát a válaszadási arány 53,6%.

Ezzel egy időben interjú vizsgálat is készült, melynek keretében 49 szakembert kerestünk meg azzal a céllal, hogy megismerjük véleményüket az ügyfeleik körében tapasztalható munkanélküliség okairól, következményeiről, arról, hogy véleményük szerint mit jelent a foglalkoztathatóságuk javítása és így tovább. Az interjúalanyok kiválasztásakor az elsődleges szempont az általuk elvégzett modul volt. A szerint az elképzelés szerint haladtunk, hogy 7 speciális szakterületnek megfelelően szervezett 7 modulból 7-7 szakembert keressünk meg. (A modulok megnevezését lásd alább.). Ezt követően igyekeztünk a kiválasztást oly módon végezni, hogy az interjúalanyok munkahelyének helyt adó települések minél változatosabbak legyenek (legfőképp lélekszámukat tekintve). Egyéb szempontokat a kiválasztás során nem vettünk figyelembe. E helyt fontos leszögezni tehát, hogy a kiválasztott interjúalanyok nem reprezentálják a teljes sokaság, vagyis a képzésben tanúsítvány szerzett szakemberek véleményét, ám ez nem is volt cél. A cél jelen esetben az volt, hogy egy első benyomást szerezzünk arról, milyen megközelítési módok lehetnek jelen a szakemberek mindennapi munkájában a hozzájuk forduló emberek munkaerő-piaci helyzetének megítélésekor. (A szakemberek e témával kapcsolatos véleményének megismerésére előre meghatározott kérdések mentén zajlott, azaz strukturált interjút alkalmaztunk.)

Jelen tanulmány az említett vizsgálatok legfontosabb megállapításait foglalja össze. Elsőként a kérdőíves vizsgálat eredményeit ismertetjük.

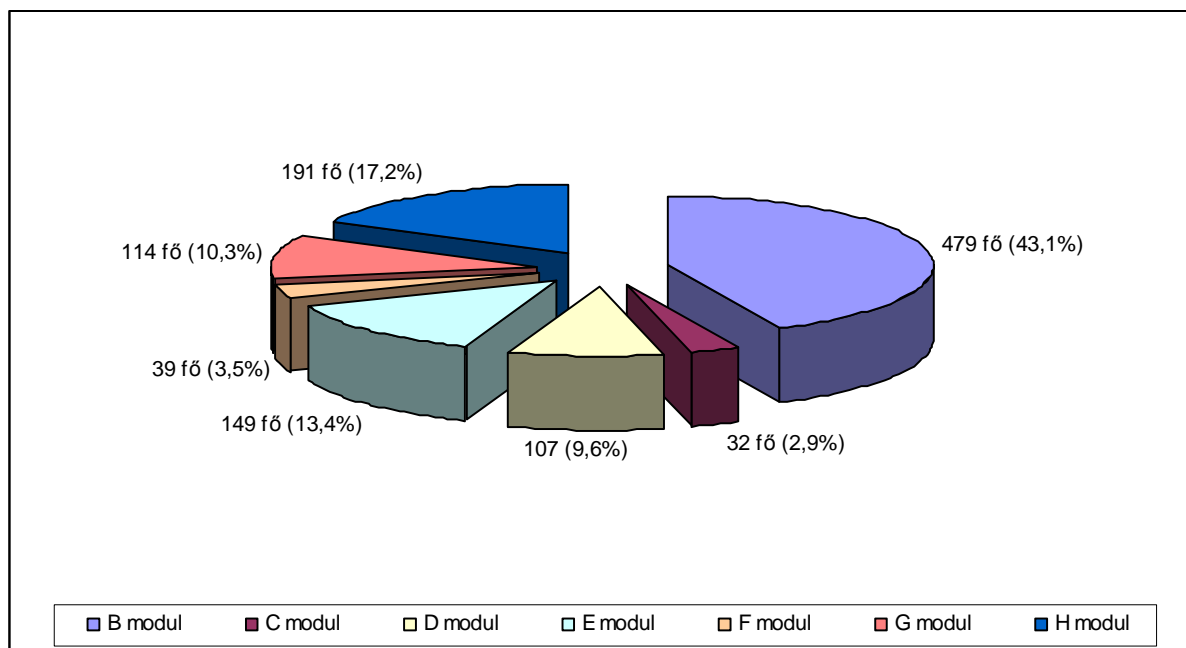
Általános információk a kérdőívet kitöltő szakemberekről

Mint ismeretes, az „A” komponens keretében megtartott képzések összesen hét nagyobb témakör köré szerveződtek. E témakörök által tematizált egyes modulok az alábbiak voltak:

- B. Szolgáltatásfejlesztés a fogyatékossgal élők foglalkoztatásának elősegítése érdekében
- C. Szolgáltatásfejlesztés a hajléktalan emberek foglalkoztatásának elősegítése érdekében
- D. Család és munkahely összeegyeztetését szolgáló szolgáltatások fejlesztése
- E. Integrált szolgáltatások fejlesztésének intézményvezetői kérdései
- F. Önkormányzatok közreműködése a munkába állást segítő szolgáltatások és ellátások koordinálásában – a szociális igazgatásban dolgozók képzése
- G. Hátrányos helyzetű fiatalok munkába állását segítő koordinált szolgáltatások kialakítása
- H. Társadalmi kirekesztődésben veszélyeztetettek, tartós munkanélküliek ellátásához kapcsolódó szolgáltatások fejlesztése

A Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézettől kapott információk alapján a képzésben részt vevő 1111 fő megoszlása az egyes modulok mentén az alábbi képet mutatja (lásd 1. számú ábra).

1. számú ábra: A képzést elvégző szakemberek száma és aránya modulonként

Az összesített adatok alapján a résztvevők több mint kétötöde a B modul képzésein vett részt, e modul népszerűsége tehát kiemelkedő volt a többihez képest. A második legmagasabb arányt a H modul esetében tapasztaljuk (17,2%), majd az E modulnál (13,4%), G modulnál (10,3%). Ezt követi a D modul (9,6%), az F modul (3,5%), végül a C modul (2,9%).

Az adatbázisban szereplő hallgatók megoszlása a szerint, hogy melyik modul képzését végezték el, nagyon kis mértékben tér csak el az összes végzett hallgató esetében tapasztalt

arányoktól. A legnagyobb eltérést a D modul esetében tapasztalhatjuk, hiszen amíg az összes végzett hallgató 9,6%-a ezen a modulon vett részt, addig a kérdőívet visszaküldők között arányuk csak 6,7%. Adataink alapján azt mondhatjuk, egyfajta spontán reprezentativitás jött létre az elvégzett modulok szemszögéből tekintve. Ez alól kivétel a már említett D modul, valamint a H modul, amely esetében a visszaküldött kérdőívek között nagyobb arányú a jelenléte, mint a teljes sokaság esetében.

A kérdőívet visszaküldő szakemberek munkahelyeinek területi megoszlása kapcsán elmondhatjuk, hogy minden régióból kaptunk vissza kitöltött kérdőíveket, és elmondhatjuk azt is, hogy az adatbázisban szereplő válaszadók legkisebb arányban (12,1%) a Nyugat-dunántúli, míg legnagyobb arányban (19,3%) az Észak-alföldi régióban végzik tevékenységüket.

A kitöltők között igen nagy arányban, 90,1%-ban nőket találunk (536 fő), 9,4% a férfiak aránya (56 fő) és 3 fő (0,5%) nem jelölt választ erre a kérdésre. A legfiatalabb kitöltők 22 évesek (2 fő, 0,3%), a legidősebb pedig 63 éves. A válaszadók körében az átlagos életkor 39,2 év. (Az életkorra vonatkozóan 14 főről nincs információnk.) A válaszadók közel egyharmada (30,4%-a) a 30-39 éves korcsoportba tartozik, és közel ugyanekkora arányban (28,4%-ban) vannak jelen a 40-49 éves válaszadók is. Gyakoriságban a 22-29 év közötti válaszadók csoportja következik (20,2%), majd az 50-59 éves korcsoport (18,0%), végül a 60 éves vagy annál idősebbek csoportja (0,7%).

A válaszadók közel fele (48,1%-a) főiskolát, 16,0%-a szakközépiskolát, 13,9%-a gimnáziumot, 12,8%-a szakiskolát vagy szakmunkásképzőt, végül 8,6%-a egyetemet végzett. Mindössze 2 olyan szakember (0,3%) van a válaszadók között, akinek legmagasabb iskolai végzettsége a nyolc általános iskolai osztály, és két olyan szakember (0,3%), akik esetében nem rendelkezünk az erre vonatkozó információval.

A kérdőívet visszaküldők legnagyobb arányban (34,8%-ban) a fogyatékkal élő emberek ellátásában dolgoznak. Nagyobb, 15% feletti arányban vannak még a válaszadók között a gyermekvédelmi ellátásban (17,6%), valamint a családsegítő szolgáltatásban dolgozók (15,5%). Legkisebb arányban olyan szakemberektől kaptunk választ, akik a szenvedélybetegek ellátásában dolgoznak (arányuk 1,3%). (Az ábrában is látható, 39 főt érintő egyéb kategóriában például az alábbi válaszok szerepeltek: falugondnoki ellátás, áldozatsegítés és pártfogó felügyelői szolgálat, bűnmegelőzés, integrált intézmény, módszertan, munkanélküliek ellátása, egészségügyi alapellátás, oktatás, jogi segítségnyújtást stb.)

A válaszadók valamivel több, mint egynegyede (26,9%, 160 fő) ápolást, gondozást nyújtó intézményben dolgozik. Ugyancsak magasnak tekinthető (a többi ellátási formához viszonyítva) a

családsegítés keretében dolgozók aránya (19,8%, 118 fő). Tíz százalék feletti arányban találhatók még a válaszadók között olyanok, akik nappali ellátás keretében (14,8%, 88 fő), gyermekjóléti szolgáltatásnál (13,3%, 79 fő), illetőleg támogató szolgáltatásnál (12,4%, 74 fő) végzik munkájukat. Az adatbázisban szereplő szakemberek esetében a legkevésbé jellemző ellátási forma az utcai szociális munka, melyet mindössze 2 válaszadó jelölt meg (0,3%).

A kérdőívet kitöltők szakemberek egyötöde ápoló, gondozó (20,0%, 119 fő) beosztásban dolgozik, közel egyötöde (19,5%, 116 fő) családgondozó, 18,0%-a (107 fő) pedig vezető/intézményvezető/ részlegvezető. A visszaküldők között az egyéb beosztások aránya – a szociális gondozó (6,4%) és az egyéb kategória (16,1%) kivételével – 5,0% vagy az alatt van. (Az egyéb kategóriában jelenik meg pl. a csecsemő- és kisgyermekgondozó, ápoló-koordinátor, családgondozó asszisztens, foglalkoztatási koordinátor, gyermek- és ifjúságvédelmi asszisztens, igazgatási és szociális előadó stb.

A képzések során átadott eszközök, módszerek hasznosulása a válaszadók körében

Amint az a bevezetőben jeleztük, a vizsgálat célja annak megismerése volt, hogy a képzések során tanúsítványt szerző szakemberek mindennapi munkájukban – a képzés befejezése óta eltelt időszakban – használták-e azon eszközöket és módszereket, melyeket a képzéseken megismertek.

A kérdések nyolc, nagyobb témakört érintettek, melyek közül az első a **„Szükségletek felmérése a célcsoportok társadalmi befogadásának elősegítéséhez”** című előadásokon bemutatott módszerek, eszközök csoportja volt. Ezzel kapcsolatosan azt tapasztaltuk, hogy a válaszadók 34,6%-a (206 fő) már igen, 62,9%-a (374 fő) pedig még nem alkalmazta munkája során az említett módszereket és eszközöket (15 főről nincs erre vonatkozó adatunk, arányuk 2,5%).

A **„Hálózatépítés, partnerség-építés”** kapcsán a válaszadók egyharmada (33,0%, 196 fő) jelezte, hogy alkalmazta már az e témakörben megismert módszereket, eszközöket a képzés befejezése óta, 64,5% (384 fő) nem, és 15 fő esetében újfent nem rendelkezünk információval (2,5%).

A **„Szolgáltatásfejlesztés integrált munkaerő-piaci és szociális szolgáltatások kialakítása céljából”** című előadáson megismert módszereket, eszközöket a kérdőív kitöltéséig mindössze a válaszadók 20,0%-a (119 fő) alkalmazta munkája során, ami közel 15,0%-kal marad el a korábban elemzett két témakörnél tapasztalt arányoktól. E témánál a „nem” választ jelölők aránya 76,1% (453 fő), a válaszhány pedig 23 főt érint (3,9%).

Az „**Egyéni diagnózis és fejlesztési/szolgáltatási terv készítése**” című előadásokon megismert módszereket és eszközöket a válaszadók 38,3%-a (228 fő) alkalmazta már, 58,0%-a (345 fő) nem, és 22 fő (3,7%) nem adott választ.

Az eddigiekben jelzett témákat, illetőleg a hozzájuk kapcsolódó módszereket és eszközöket minden modul hallgatói megismerhették. A kutatás kiterjedt azonban azon eszközökre is, melyek csak bizonyos modulokban jelentek meg.

Például csak az E és F modul résztvevői (összesen 95 fő) ismerkedtek meg a „**Koordinált/integrált szolgáltatást támogató informatikai háttér kialakítása**” című témával. Az ezzel kapcsolatosan megismert módszereket és eszközöket a válaszadók 20,0%-a (19 fő) már alkalmazta munkája során, 80,0%-a (76 fő) viszont nem.

Ugyancsak e két modulban volt része a tematikának a „**Forrásszervezés integrált munkaerő-piaci és szociális szolgáltatások esetén**” című téma. A kapott adatok alapján a válaszadók között mindössze 17,9% (17 fő) azok aránya, akik a forrásszervezéssel kapcsolatosan megismert módszereket és eszközöket már alkalmazták, 80,0% (76 fő) azok aránya, akik még nem, és 2,1% (2 fő) a választ nem adók aránya.

Még kisebb kört érintett a következő két téma: „**Koordináció és koordinációs mechanizmusok**”, valamint „**Szolgáltatások értékelése, minőségbiztosítása**”. Mindkét témakör kizárólag a F modul tematikájában jelent meg. (Az F modulon tanúsítványt szerzett szakemberek száma 17 fő.) Mindkét témakörrel kapcsolatosan azt tapasztaltuk, hogy a megismert módszereket, eszközöket a kérdőív kitöltéséig egy-egy válaszadó (5,9%-5,9%) alkalmazta már munkája során.

A válaszadó szakemberek tehát leginkább az egyéni diagnózis és fejlesztési/szolgáltatási terv kapcsán megismert módszereket és eszközöket alkalmazták munkájuk során, de a szükségletek felmérésével és a hálózatépítéssel kapcsolatosan bemutatott eszközök és módszerek is megjelentek a válaszadók nagyjából egyharmadának gyakorlatában.

A kutatás során arra is választ kerestünk, hogy azok a szakemberek, akik a fentebb megnevezett módszereket és eszközöket alkalmazták már munkájuk során, mit tapasztalnak, **milyen tényezők segítik, milyen tényezők hátráltatják, és mely tényezők nem befolyásolják az eszközök és módszerek gyakorlatban történő alkalmazását.** Az értékelendő tényezők az alábbiak voltak: jogszabályi környezet, munkatársak képzettsége, munkatársak létszáma, munkatársak elkötelezettsége, az infrastruktúra minősége, a finanszírozás, az ellátásban részesülők viszonyulása, az intézmény szakmai programja, az intézmény vezetése.

Elmondhatjuk, hogy a szükségletek felmérése, a hálózat- és partnerség-építés, valamint a szolgáltatásfejlesztés kapcsán a legnagyobb arányban a munkatársak elkötelezettségét jelölték meg a válaszadók, mint támogató tényezőt. Az egyéni diagnózis és fejlesztési/szolgáltatási terv kapcsán azonban a munkatársak képzettsége bizonyult a legfontosabb támogató tényezőnek. A koordinált/integrált szolgáltatást támogató informatikai háttér kapcsán nem meglepő módon az infrastruktúra minőségét jelölték meg legnagyobb arányban a válaszadók, mint támogató tényezőt, a forrásszervezés kapcsán pedig az intézmény vezetését.

A vázolt módszerek és eszközök gyakorlati alkalmazhatóságát leginkább hátráltató tényező minden témakörben a finanszírozás. A forrásszervezés kapcsán azonban ugyanakkora, a szolgáltatásfejlesztés kapcsán pedig közel ugyanakkora arányban jelölték meg a válaszadók a jogszabályi környezetet, mint hátráltató tényezőt.

Végül a legkisebb befolyással bíró tényezőkről: a szükségletfelmérés, a hálózat- és partnerség-építés, valamint a szolgáltatásfejlesztéssel kapcsolatosan megismert módszerek és eszközök gyakorlati alkalmazását legkevésbé a munkatársak létszáma, az egyéni diagnózis és fejlesztési/szolgáltatási terv alkalmazását a jogszabályi környezet, a koordinált/integrált szolgáltatásokat támogató informatikai háttér kialakítását az ellátásban részesülők viszonyulása, és a forrásszervezéssel kapcsolatosan megismert módszerek és eszközök gyakorlati alkalmazását a munkatársak létszáma és az ellátásban részesülők viszonyulása befolyásolja a legkevésbé a válaszadók tapasztalata szerint.

És még mindig e témánál maradva arra is megkértük a kérdőívek kitöltőit, jelezzék egy hatfokú skálán, **mennyire látják hasznosnak a képzésen megismertetett eszközöket és módszereket**. A skála 1-es értéke jelentette, hogy a módszerek, eszközök egyáltalán nem hasznosak a válaszadó számára, a 6-os érték pedig, hogy teljes mértékben hasznosak. A válaszadók által adott pontok átlagos értékei a következők:

- szükségletfelméréssel kapcsolatosan megismert módszerek és eszközök: 4,91
- hálózat- és partnerség-építéssel kapcsolatosan megismert módszerek és eszközök: 4,95
- szolgáltatásfejlesztéssel kapcsolatosan megismert módszerek és eszközök: 4,89
- egyéni diagnózis és fejlesztési/szolgáltatási tervvel kapcsolatosan megismert módszerek és eszközök: 5,04
- koordinált/integrált szolgáltatást támogató informatikai háttér kialakításával kapcsolatosan megismert módszerek és eszközök: 4,95
- forrásszervezéssel kapcsolatosan megismert módszerek és eszközök: 4,81

Azt látjuk egyfelől, hogy bármely eszközt is nézzük, a válaszokból meglehetősen magas átlagos pontszámot kapunk, másfelől láthatjuk azt is, hogy az egyes témakörök között nem tapasztalható jelentős eltérés a hasznosság megítélése tekintetében.

Az egyes konkrét módszerek és eszközök használata mellett rákérdeztünk arra is, hogy **a válaszadók számára mi volt a képzés legfontosabb hozadéka**. A kérdést nyitott formában tettünk fel, de a válaszokat lehetséges volt csoportokba rendezni. Ezek alapján elmondhatjuk, hogy a válaszadók leggyakrabban (33,6%-ban) az új információk, tapasztalatok szerzését, illetőleg a kollégákkal történő tapasztalatcserét említették. Szintén meglehetősen gyakori válasz volt az új szakmai kapcsolatok kialakítása (29,2%). A válaszadók 15,1%-a jelezte, hogy szemléletmódja alakult át a képzés hatására, és 11,9% azok aránya, akik úgy értékelték, hogy szakmailag és emberileg egyaránt fejlődésüket szolgálta a képzés. Legfontosabb hozadékként az új ötletek, módszerek, lehetőségek megismerését a válaszadók 7,4%-a jelölte meg, a szociális szakképzésben megszerezendő pontok a válaszadók 6,0%-a számára jelentették a legfőbb hozadékot, és végül mindössze 3,2% azon válaszadók aránya, akik úgy látják, a képzés semmiféle „hasznót” nem hozott számukra.

Ugyancsak nyitott kérdést tettünk fel annak megismerésére, hogy **a résztvevőkben milyen javaslatok fogalmazódtak meg a képzéssel kapcsolatosan**. A kérdés érintette a képzés tartalmát, tematikáját, módszereit, szervezését, megvalósítását és így tovább. Erre a kérdésre a kérdőívet visszaküldők közül 405 fő (68,1%) adott valamilyen választ. E 405 fő közül 169 fő (41,7%) jelezte, hogy nincs javaslata, illetve, hogy elégedett volt a képzéssel minden szempontból. Tehát összesen 236 fő fogalmazott meg valamilyen javaslatot a képzéssel kapcsolatosan, melyeket az előzőekhez hasonlóan ez esetben is kategóriákba soroltuk. Ezek alapján elmondhatjuk, hogy 62 fő jelezte (26,3%), hogy több gyakorlati vonatkozású információra lett volna szükség. Itt elsősorban arra utaltak a válaszadók, hogy több gyakorlati példát szerettek volna megismerni (felvetődött az intézménylátogatás, illetve kisfilm vetítése egy-egy intézményről), illetve, hogy több, a mindennapi gyakorlatban is hasznosítható eszközről szerettek volna hallani. A válaszadók 13,1%-a jelezte, hogy szerencsésebb lett volna, ha a csoportok összetétele homogén, vagy a beosztás/munkakör mentén, vagy az iskolai végzettség tekintetében, mert olykor nehézséget okozott a csoportok ilyen jellegű heterogenitása. További 15 fő szerint több időt kellett volna a képzésre tervezni, végül 10 fő adott hangot annak a javaslatának, hogy a képzés kevesebb elméleti tudást közvetítsen. A szakemberek által megjelölt javaslatok közel fele jelenik meg az egyéb kategóriában. E kategóriában jellemzően olyan válaszok vannak, melyeket igen kevés számú szakember jelzett, vagy a megfogalmazott válaszból nem derül ki egyértelműen

a javaslat konkrét tartalma. Például e csoportban találhatók azok a jelzések, melyek specifikusabb ismereteket szerettek volna hallani egy-egy területről, mint pl. bölcsőde, családsegítés, gyámhivatal, támogató szolgáltatás, bűnelkövetők – e válaszokat egy-egy szakember jelölte meg. De ilyen jellegű jelzést kaptunk olyan formában is, miszerint: „saját szolgálatunk részére kellett volna összeállítani a képzés tartalmát, egyébként minden rendben volt.” E csoportban van 7 olyan választ, mely a munkaügyi szakemberek képzésben való részvételét tartaná fontosnak. A helyszínnel kapcsolatos megjegyzés 9 fő részéről érkezett, ám ezek is elég változatosak (pl. kicsi volt a helyiség, távol volt a munkahelytől vagy a lakóhelytől, nehéz volt megközelíteni, illetve egy fő javasolta, hogy mindig egy helyen legyen képzés). Ugyancsak e kategóriában jelenik meg 14 javaslat, mely a képzés időbeosztására vonatkozik.

Végül, de nem utolsó sorban megkértük a válaszadókat, írják le, **összességében hogyan értékelik a képzést**. Ha a főbb elemeket akarjuk megfogalmazni, azt mondhatjuk, hogy a vélemények érintették a szervezést, a képzés témáit, az előadókat, a tematikát, a képzés során elhangzottak megvalósíthatóságát/alkalmazhatóságát, és a képzésben részt vevő többi kollégát. Elmondhatjuk továbbá, hogy jellemzően egy-egy vélemény több elemet is érintett, vagy egyszerűen csak magába foglalt mindent („jó volt”). Miután e kérdést is nyitott formában tettük fel, szükséges volt a redukció. Ez esetben ez azt takarja, hogy a kapott véleményeket 5 kategóriába soroltuk, melyek a következők: pozitív, negatív, vegyes, nem a képzésre vonatkozó, illetve természetesen a válaszhány. Az első két kategória nem szorul különösebb magyarázatra: ide azok a válaszok kerültek, melyek egyértelműen pozitív vagy egyértelműen negatív véleményt fogalmaztak meg. (Bár itt érdemes megjegyezni, hogy a pozitív kategóriában a „kiváló” és az „elfogadható” egyaránt megjelenik.) A vegyes kategóriában szinte kizárólag olyan véleményeket találunk, melyek pozitív véleménnyel vannak a képzés tartalmáról, ám az ott elhangzottak alkalmazhatóságát, megvalósíthatóságát, realitását megkérdőjelezi. Végül elenyésző számban, de akadtak olyan válaszok, melyek nem értelmezhetők egyértelműen a képzés vonatkozásában, mint pl.: „a pályázati lehetőség elsősorban önerő kérdése, ami az önkormányzatoknak nincs”. Tehát azt mondhatjuk, hogy a válaszadók igen nagy arányban, 73,6%-ban egyértelműen pozitívan értékelik a képzést. Negatív értékelést a válaszadók 7,4%-a adott, vegyes a képzések megítélése a válaszadók 9,7%-a esetében, és nincs válaszuk a szakemberek 8,4%-ától.

A képzésből kimaradt szakemberekről

A központi program „A” komponensének képzéseiből összesen 15 szakember maradt ki. Miután egy képzés utóéletének vizsgálatába beletartozik azon szakemberek véleményének megkérdezése

is, akik nem fejezték be a képzést, számukra is megküldtünk egy önkitöltős kérdőívet, melyben véleményüket kérdeztük a képzéssel kapcsolatban. A 15 szakember közül 10 fő juttatta vissza számunka a kitöltött kérdőíveket.

Válaszaik alapján megtudtuk, hogy három szakember egészségügyi problémák miatt, egy szakember baleset miatt nem tudta befejezni a képzést. Egy fő jelezte, hogy munkahelyi kötelezettségei nem tették lehetővé a részvételt. Végül 2 fő azért maradt ki a képzésből, mert hiányzásuk meghaladta az engedélyezett mértéket, vagyis a képzési órák 10,0%-át (3 órát). (Három kimaradó szakember esetén nem kaptunk választ a kimaradás okára vonatkozóan.)

A kérdőívet visszaküldő szakemberek közül 5 fő jelezte, hogy a későbbiekben részt venne ugyanezen a képzésen, ha erre adódna lehetőség, 4 fő jelezte, hogy nem venne részt, 1 fő pedig nem adott választ. A négy szakember közül, akik nem vennének részt ugyanezen képzésen, két fő ezt meg is indokolta, az alábbiaképp:

- „mert a megvalósítható tervek érdekelnek, az elmélet nem”
- „mivel kellőképpen motivált voltam és bepótoltam, amit tudtam, ezért nem szeretném megismételni”.

Tehát összefoglalásképp azt mondhatjuk, hogy a képzésből igen kevés számú jelentkező, illetve résztvevő maradt ki. Másfelől az is világossá vált, hogy a válaszadók körében a kimaradás többnyire objektív okokra vezethető vissza.

A VÁLASZADÓK VÉLEMÉNYE A FOGLALKOZTATHATÓSÁG JAVÍTÁSÁVAL KAPCSOLATOSAN – az interjúk elemzésének összefoglalása

Mint azt már a bevezetőben is leírtuk, a kutatás keretében mind a hét modulból megkerestünk 7-7 szakembert annak érdekében, hogy megismerjük véleményüket a munkanélküliség okairól, következményeiről, arról, hogy véleményük szerint mit jelent a foglalkoztathatóság javítása és így tovább. A kérdésekre kapott válaszok ismertetése előtt ez esetben is röviden bemutatjuk a válaszadók csoportját.

Először is elmondhatjuk, hogy a válaszadók nagyobb arányban, 65,3%-ban (32 fő) a 2007. év őszi képzési időszakában vettek részt a képzésen

A megkérdezett interjúalanyok nagyobb része (85,7%-a, 42 fő) nő, míg 14,3%-a (7 fő) férfi. A legfiatalabb válaszadó szakember 24 éves, míg a legidősebb 55 éves. A válaszadók körében az átlagos életkor 41 év.

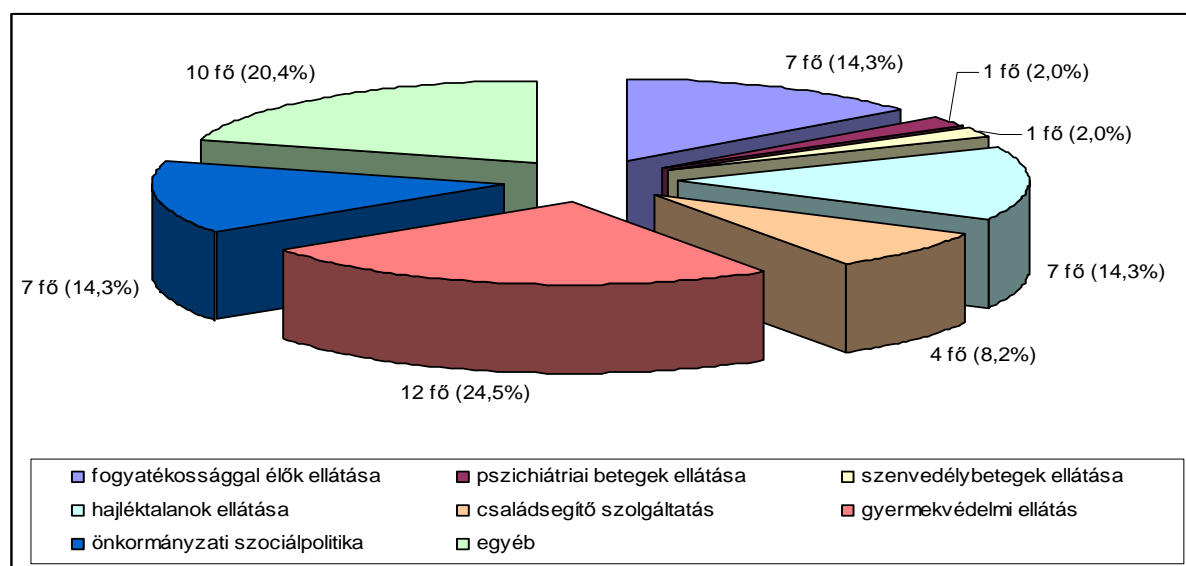
A megkérdezett szakemberek közel fele (49,0%-a, 24 fő) főiskolai, 20,4%-a (10 fő) pedig egyetemi végzettséggel rendelkezik. Szakközépiskolai végzettséggel 7 fő (14,3%), gimnáziumi

végzettséggel 6 fő (12,2%), végül szakiskolában/szaktanulmányok során szerzett végzettséggel 2 fő (4,1%) rendelkezik a válaszadók körében.

A válaszadók közel egyharmada (30,6%, 15 fő) a Közép-magyarországi régióban, 18,4%-uk (9 fő) az Észak-magyarországi, 16,3%-uk (8 fő) a Dél-dunántúli, 12,2%-uk (6 fő) a Dél-alföldi, 10,2%-uk (5 fő) a Közép-dunántúli, 8,2%-uk (4 fő) az Észak-alföldi régióban dolgozik. A legkisebb arányban a Nyugat-dunántúli régióból vannak válaszadóink (2 fő, 4,1%).

A 7. számú ábrában az látható, hogy a válaszadók mely **szakterületen** dolgoznak.

7. számú ábra: A válaszadók megoszlása szakterület szerint

Amint az a 7. számú ábrából is kivehető, legnagyobb arányban (24,5%-ban) a gyermekvédelmi ellátásban dolgoznak a válaszadók és ugyancsak magas arányban (20,4%) választották a válaszadók az egyéb kategóriát. Látható az is, hogy pszichiátriai-, illetve szenvedélybetegekkel foglalkozó válaszadónk egy-egy fő van. Az egyéb kategória 7 válaszadó esetében integrált intézményt takar, és 3 fő esetében eltérő válaszokat kaptunk. Nevezetesen: az egyik válaszadó 16-25 év közötti hátrányos helyzetű fiatalokkal foglalkozik, egy másik válaszadó megváltozott munkaképességű emberek számára fenntartott munkaközvetítőben dolgozik, végül a harmadik szakember a bűnmegelőzés területén dolgozik, roma kapcsolattartóként.

A válaszadók legnagyobb arányban (24,5%-ban) gyermekjóléti szolgáltatásnál, 20,4%-ban átmeneti elhelyezést nyújtó intézményben, 18,4%-ban nappali ellátását nyújtó intézményben, 16,3%-ban családsegítés keretében és 14,3%-ban önkormányzatnál végzik tevékenységüket.

A válaszadók beosztásáról a következő, 1. számú táblázat ad tájékoztatást.

1. számú táblázat: A kérdőívet kitöltő szakemberek megoszlása beosztásuk szerint

Beosztás	Válaszadók	
	száma (fő)	aránya (%)
ápoló, gondozó	1	2,0
családgondozó	7	14,3
fejlesztő pedagógus	1	2,0
vezető / intézményvezető / szolgálatvezető	12	24,5
közösségi gondozó	2	4,1
munkavezető	1	2,0
személyi segítő	1	2,0
szociális munkás	1	2,0
szociális, mentálhigiénés munkatárs	1	2,0
terápiás munkatárs	1	2,0
egyéb	23	46,9
Válaszadók száma összesen	49	100,0

Amint az 1. számú ábrában látható, a legnagyobb kategória ez esetben az egyéb, mely 23 szakember esetében került megjelölésre. E kategória főként az önkormányzatoknál dolgozó szakemberek beosztásának megjelölésére szolgált. A 23 főből 8 önkormányzati szakember, és beosztásukat a következőképp nevezték meg: főelőadó (2 fő), igazgatási előadó, igazgatási vezető főtanácsos, szociális főelőadó (2 fő), szociális referens, szociálpolitikai főelőadó. A fennmaradó 15 fő esetében a beosztás az alábbiakat takarja: szakmai vezető (3 fő), család-gondozó asszisztens, családi napközi koordinátor, csecsemő- és kisgyermekgondozó, gyámügyi tanácsadó, gyógypedagógus, mentálhigiénés asszisztens, nevelőszülői tanácsadó, rendszeres szociális segélyezettek koordinátora, szakgondozónő, szociális asszisztens, foglalkoztatási referens, szociális tanácsadó, tanácsadó.

A válaszadók véleménye a foglalkoztathatóság egyes szegmenseiről

A bevezetőben már jeleztük, hogy az interjúalanyok számára előre meghatározott kérdéseket tettünk fel a foglalkoztathatóság kérdéskörében. E kérdések közül az első a következőképp hangzott: **A megkérdezett szakember számára, az ő értelmezésében mit jelent a kliensek foglalkoztathatóságának javítása?** Erre a válaszadók leggyakrabban (32 esetben) a felkészítést, képessé tevést jelölték meg. Felkészítés, főként a munkavállalásra, illetve a munkaerő-piaci elvárásokra. A „képessé tevés”, mely különösen fontos a tartósan hátrányokkal élők esetében, magába foglalja az élet minden területét: az öltözködéstől a telefonálás megtanításáig. Az ügyfeleket – egy válaszadó szavait idézve – „képessé kell tenni a reintegrációra”. A második leggyakrabban megjelölt csoportban a támogató szakember tevékenysége, az általa nyújtott szolgáltatások, illetőleg a támogató rendszer állnak. Az e csoportba sorolt 29 válasz között találjuk

a komplex segítségnyújtást, és az információ biztosítását a kliensek számára munkákról, képzésekről, segélyezésről. A foglalkoztathatóság javítása magában foglalja, hogy a szakember informálódik a helyi munkaerő-piacról, a munkanélküliekről (megismeri személyes problémáikat és szociális háttérüket) és munkalehetőséget keres számukra. A képzés valamilyen formája (az alapfokú iskolai végzettség megszerzése, szakma elsajátítása) 22 szakember válaszában jelent meg. A mentális támogatást, gondozást 15 szakember nevezte meg, ehhez kapcsolódóan 12 szakember az ügyfél motivációjának erősítését tartja fontosnak. De rendszerszintű elgondolásokkal is találkozunk (12 válaszbán), mely takarja pl. munkahelyek teremtését, családbarát munkahelyek kialakítását, gyermekfelügyelet biztosítását, továbbá a hátrányos helyzetű célcsoporthoz alkalmazkodó munkalehetőségek megteremtését.

Arra a kérdésre, hogy a **megkérdezett szakember miben látja a megoldást (saját kliensei foglalkoztathatóságának javításában)**, leginkább rendszerszintű megoldást tartalmazó válaszokat kaptunk (25 fő részéről). E csoportban pl. a gyermekek elhelyezésének megoldása, azaz bölcsődék, családi napközik kialakítása jelenik meg. Ugyancsak e csoportban vannak azok a válaszok (7 fő részéről), melyek a segélyezési rendszert érintik. A munkaerő-piachoz kapcsolódó javaslatok között megjelenik a családbarát munkahelyek kialakítása, a távmunka és a részmunkaidő lehetőségének biztosítása. E kérdésnél 16 válaszadó jelezte a mentális támogatás fontosságát, szintén 16 fő a képzéseket, és 14 fő a segítő szakember egyéb feladatait nevezte meg (mint pl. az ügyfelek problémáinak, életvitelének, szükségleteinek megismerése és egyéni foglalkozási/fejlesztési terv készítése stb.). Nyolc szakember a motiválást, 7 szakember pedig az ügyfél munkavállalásra történő felkészítését nevezte meg.

A következő kérdés arra irányult, hogy a **megkérdezett szakemberek hogyan látják saját szerepüket, illetve hogyan tudnak részt venni klienseik foglalkoztathatóságának javításában**. E kérdésre 14 szakember válaszolta azt, hogy a kliensek számára az alapvető információk biztosítása a lehetőségekről és a foglalkoztatásról, fontos a foglalkoztathatóságuk javításában. A mentális támogatást 11 fő jelölte meg. E támogatási formában leggyakrabban a klienssel való beszélgetés, problémáinak meghallgatása lett említve, de e csoportban jelenik meg a kliensek alkalmassá tétele a tanulásra és munkavállalásra, valamint önbizalmuk növelése is. A megkérdezettek közül 11 szakember jelezte, hogy ügyfelei foglalkoztathatóságát tanácsadással is javítja. Például, rávezeti a klienst, hogy mit kell tennie, felvázolja számára a további lépéseket, felkészíti az álláskeresésre és állásinterjúra. E kérdésnél 8 válaszadó jelezte (ők vezető beosztásban dolgoznak), hogy az ügyfelek foglalkoztathatóságának javításában leginkább közvetett módon tudnak részt venni. A válaszadók által a következő legtöbbet (8 fő által) megjelölt támogatási forma a képzésekkel kapcsolatos. A válaszadók az ügyfelek foglalkoztathatóságának javítása

érdekében képzéseket kutatnak fel, megismerik a képzésen való részvétel feltételeit, és erről tájékoztatják az ügyfeleket. A válaszok között továbbá előfordult a képzések szervezése is. A megkérdezettek közül 6 szakember mondta azt, hogy a foglalkoztathatóság javítása érdekében általa nyújtott támogatások között szerepel a munkalehetőségek feltárása, illetve a munkához juttatás. A motiválást e kérdésnél 5 szakember nevezte meg. A válaszadók közül 3 fő a nyomtatványok kitöltésében, illetve az önéletrajzírásban segít, és szintén 3 fő jelezte, hogy az ügyfelek gyermekeinek elhelyezését segít megoldani arra az időre, amíg ügyfele dolgozik. Anyagi támogatást (főként a munkavállalás első heteire) 2 szakember tud biztosítani az ügyfelek részére. Szintén 2 válaszadó jelezte, hogy saját kapcsolatrendszerét használja az ügyfél érdekében, pl. akkor, ha ő maga nem tud segíteni. Végül szintén 2 válaszadó a munkahely és az ügyfél közötti közvetítést vállalja fel.

A kérdésekre kapott válaszok gyakoriságát nézve azt tapasztaljuk, hogy míg a szakemberek általánosságban leginkább a hátrányos helyzetű emberek felkészítését, „képessé tevését” értik a foglalkoztathatóság javítása alatt, addig saját kliensi körük kapcsán megoldásként legtöbbször a rendszerszerű eszközöket jelölték meg. Fellelhetünk ebben akár egyfajta távolítást, a felelősség kiterjesztését is. Az is figyelemfelkeltő, hogy „általánosságban” a foglalkoztathatóság javítására irányuló megoldási javaslatok esetén az egyes csoportokba sorolt válaszok száma jellemzően nagyobb (mondhatnánk koncentráltabb), mint a saját kliensi kört vagy a megkérdezett szakember saját tevékenységét érintő kérdéseknél. Ez akár azt is jelezheti, hogy a szakemberek ösztársadalmi szinten sokkal inkább egyetértenek a megoldási módokban, mint a mindennapi tevékenységek szintjén. Nyilvánvalóan ezen adathalmazból messzemenő következtetéseket levonni nem tudunk, de érdekességként említésre méltóak ezek az adatok.

Kérdéseket fogalmaztunk meg arra vonatkozóan is, hogy **a válaszadó szakemberek hogyan vélekednek az ügyfelek körében megjelenő munkanélküliség okairól és következményeiről.** Az okok között leggyakrabban a képzettséggel kapcsolatos problémákat nevezték meg a válaszadók (21 fő), és a munkaerő-piac sajátosságait (pl. kevés munkahely, alacsony munkabérek stb.). És ami a következményeket illeti: összesen 56 olyan válaszunk van, melyben a munkanélküliség valamely mentális következményét említik meg a válaszadók, tehát a munkanélküliség e vonatkozása nagyon sok szakember véleménye szerint kiemelt fontosságú.

Végül az interjú során feltett utolsó kérdés azt firtatta, hogy **melyek azok a tényezők, amelyek a szakemberek munkáját – amelyet az ügyfelek foglalkoztathatóságának javítása érdekében végeznek – hátráltatják, illetve segítik.**

Ismét csak a legjellemzőbb válaszokat idézve, azt tapasztaltuk, hogy a hátráltató tényezők között leggyakrabban olyan problémák vannak, melyek közvetlenül kapcsolódnak az ügyfélhez. Így pl. az ügyfél motivátlansága, túl magas életkora, vagy épp ellenkezőleg, tapasztalansága a munka terén, gyermeke elhelyezésének megoldatlansága stb., a válaszadó szakemberek nagy részénél (30 főnél) hátráltató tényezőként jelennek meg. A szakembereket és a szolgáltatásokat közvetlenül érintő hátráltató tényezőről szintén 30 válaszadó tett említést. Ilyen tényező pl. az anyagi források hiánya, a szakemberek leterheltsége, a nem megfelelő infrastruktúra. A támogató tényezők között pedig az ellátórendszerek, illetve a szakemberek közötti együttműködés lett említve legnagyobb számban (41 válaszban). Ez alapján úgy tűnik, hogy az az elgondolás, miszerint az ellátórendszerek és intézmények közötti kapcsolat- és együttműködési hálózat sűrűbbre szövésével az ügyfelek foglalkoztathatóságának javítása hatékonyabb lesz, nem tér el a gyakorlati munka során szerzett tapasztalatoktól.